

Vylousknuto z času

V polské literatuře existuje celá generace básníků a prozaiků, kteří se narodili na dřívějších východních územích Polska a kteří spolu se svými rodiči byli přesídleni do nově získaných území na západě. Jedním z nich je i Wiesław Malicki, který spatřil světlo světa ve Lvově (bylo to roku 1935) a v současnosti žije v Opoli. Je to nejen básník, ale také aforista, překladatel z ruštiny a autor her pro mládež.

Napsal jsem, že Malicki je básník a aforista, ale informační pořadí jsem měl patrně změnit, neboť duch aforismu Malického doslova obkružuje. Mimo jiné také proto, že má za sebou už jedenáct knih aforismů. Z toho dvě v českém jazyce, jež mu přeložili a vydali jeho přátelé z českého Zaozlí (jde o drobné publikace Nahé názory a Slova proti větru. Sám není pouze aforistou, ale často také promlouvá a píše o teorii aforismu, např. na konferenci věnované Marianně Bocian, která se konala v Czemiernikach, kde je básnička pochovaná.

Malického aforistické nadání představuje nemalou přednost, která však v sobě tají jisté nebezpečí, jež se týká komunikace s tímto aforistou. Dotázete-li se jej na něco, můžete být ubezpečeni, že vám odpoví aforismem. Tím se dostáváte do nevýhodné situace, neboť nevíte, jak dotyčnému odpovědět (sami přitom nejste schopni okamžitě mu nějakým aforismem oplátit). Komunikace opravdu nesnadná, a aforista se na vás klidně a potměšile usmívá. Sám jsem v jeho souborech aforismů přiléhavý aforismus na tuto ošemetnou situaci nenašel. Nevytvořil jej asi záměrně.

Abych nezůstal u bohapustého konstatování, uvedu alespoň tři jeho dílka z této oblasti: „Tuż za kołyską zacznyna się wszechświat“ – „Hned za kolébkou začíná vesmír“; „Uroda wewnętrzna nie potrzebuje lustra“ – „Vnitřní krása nepotřebuje zrcadlo“; „W każdej epoce muszą być wiatraki dla nowych błędnych rycerzy“ – „V každé epoše musí být větrné mlýny pro nové blouznivé rytíře“.

Jako básník publikuje Wiesław Malicki od roku 1962, knižně pak od roku 1967, kdy debutoval básnickou sbírkou Kamenné ryby (Kamienne ryby). Poezii nejenom píše, ale také prožívá. Na jedné cestě autobusem z Opoli do Krakova mi důvěrně recitoval starou obsáhlou latinskou báseň, při jejímž přednesu výrazně akcentoval jednotlivé takty verše. Tento přednes připomínám proto, že je názorným dokladem jeho smyslu pro rytmus a metriku básně. Vezměte si např. začátek jeho básně Zvláštní čas (Czas szczególny) ze sbírky Když mlčí stůl (Gdy milczy stół):

*Ploną maski
magma podskórných slów draży szczeliny
ptaki podrywają do krzyku świt*

...
*Září masky
magma podzemních slov hloubí štěrbiny
ptáci křikem povznášejí úsvit*

Znovu čtu tyto verše a slyším Malického rytmický přednes. Tím se znovu vracím do opolského autobusu, kdy nečekaně latinskou báseň vystřídaly známé ruské verše: „Skažika, da’da, veď ně darom Moskva, spaljonnaja požarom, Francuzu oddana?“ Okamžitě jsem

zajásal a k recitátorovi se přidal, neboť tohoto Lermontova – podobně jako Malicki – znám od gymnaziálních let. Takové recitační dueto jsem ve svém životě doposud nezažil.

Vstupní trojverší z básně Zvláštní čas se neobjevuje v Malického tvorbě náhodně, neboť čas a problematika času se u něho často vrací. Už roku 1987 vydal soubor aforismů s názvem Vylousknuto z času (Wyłuskane z czasu). Ve sbírce Bez mýtu (Bez mitu) sousedí vedle sebe dvojice Ohnivý čas (Czas strzelisty) a Zastavený čas (Czas zatrzymany). Sbírka Let nad prohrou (Lot nad przegraną) začíná pak symbolicky pětiveršovou básní Čas (Czas). Temporální kategorie je u Malického kategorií prožitku, což dokazuje nejedna jeho sentence: „Czas jest nam wierny, lecz kto to doceni?“ – „Čas je nám věrný, ale kdo si toho cení?“; „Czas oszczędza tę pamięć, która się uśmiecha“ – „Čas zachraňuje takovou paměť, která se usmívá“; „Czas wybacza nam błędy stylistyczne, ale nie rzeczowe“ – „Čas nám promíjí chyby stylistické, ne však jazykové.“ Ostatně jak tyto sentence, tak všechna autorova poezie, stejně jako jeho aforismy jsou – vylousknuty z času.

František Všeňka

Životní jubileum literární vědkyně

27. listopadu 2012 oslavuje životní jubileum prof. PhDr. Marta Žilková, PhD., pracovnice Ústavu literárnej a umeleckej komunikácie na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre, mimo jiné teoretička detskej literatury, mediálnej sféry a spojovani literatury, dramatického umění a jejich mediální podoby. V posledních desítkách let se výrazně i jako vedoucí podílela na rozvíjení činnosti ústavu, který vznikl na půdorysu slavného Nitranského týmu profesorů Františka Míka a Antona Popoviče a jež spoluzakládal její manžel prof. Tibor Žilka. Narodila se v Prešově (1942), zde také vystudovala slovenštinu a ruštinu na tehdejší Univerzitě P. J. Šafárika. Publikovala několik monografií, např. *Dieťa v kontexte postmoderny* (Nitra 1999), *Výhry a prehry mediálnej drámy* (Slovenský rozhlas, Bratislava 2004), *Globalizačné trendy v mediálnej tvorbe* (Nitra 2006), editovala jako vedoucí kolektivu *Praktickou estetiku* (2001, 2008); některé edice a studie vyšly mimo Slovensko (mj. ve Velké Británii kniha o globalizačních trendech ve vydavatelství Cambridge Scholars Press, ve Francii zase sb. *Kultúra ako fenomén národnej identity/La Culture comme Phénomène de l'Identité nationale* – INALCO Paris, Ústav literárnej a umeleckej komunikácie FF UKF Nitra, Paris 2010), překládala. Je členkou Ústavu sémiotických studií ve Vídni, přednášela mimo jiné v maďarské Ostřihomi (Esztergom). Zúčastňuje se také aktivit Ústavu slavistiky FF MU a některých konferencí a odborných seminářů, publikovala ve svazcích, jež vydávají pracovníci MU, v poslední době například ve sb. *Příspěvky k mezinárodní teorii literatury* (Barrister&Principal, Brno 2012).

Ivo Pospíšil